

FAGFELLEVDERT ARTIKKEL

Referanse til artikkelen: Midttun, A. L., Chalachanová, A. & Lid, I. M. (2026). Å styre kursen i eget liv. De ansattes rolle for å støtte selvbestemmelse i et bofellesskap for unge voksne med utviklingshemming. *Fontene forskning*, 19(1), 57-69.

NØKKELOD: SELVBESTEMMELSE, AUTONOMI, RETTIGHETER, INSTITUSJONELLE STRUKTURER OG RELASJONER

Anne Linn Midttun
Ph.d. student og
høyskolelektor,
VID Vitenskapelige
høyskole
anne.midttun@vid.no

Anna Chalachanová
Førsteamanuensis,
VID Vitenskapelige
høyskole
anna.chalachanova@
vid.no

Inger Marie Lid
Professor, VID
Vitenskapelige
høyskole
inger.lid@vid.no

Å styre kursen i eget liv. De ansattes rolle for å støtte selvbestemmelse i et bofellesskap for unge voksne med utviklingshemming.

For personer med utviklingshemming utgjør ansatte en viktig del av hverdagens støttestruktur. Deres praksis påvirker beboernes forutsetninger for å kunne ivareta selvbestemmelse og benytte seg av sine plikter og rettigheter. Denne artikkelen er basert på et gruppeintervju med ansatte i en overgangsbolig, og hensikten er å synliggjøre de ansattes vurderinger av utviklingen av tjenestene i botilbudet. Vi bruker institusjonelle logikker som teoretisk perspektiv når vi analyserer forståelse og valg som påvirker personalets handlinger og rolle som tjenesteytere i en overgangsbolig. Ansattes vurderinger viser hvordan deres forståelse av denne rollen kan gi muligheter for eller begrense realiseringen av rettigheter for beboerne. På denne måten har hvilke institusjonelle logikker som aktiveres betydning for unge voksne med utviklingshemming. På bakgrunn av våre funn diskuterer vi hvordan kommunens plikt til å gi muligheter for medvirkning i tjenestene kan møte barrierer i kulturelle begrensninger og standardiserte tjenester.

denne artikkelen utforsker vi de ansattes rolle i en kommunal overgangsbolig for personer med utviklingshemming. Med overgangsbolig mener vi et bofellesskap hvor personer bor for å øve på praktiske ferdigheter og boevne, veiledet av ansatte. Personalet i en slik bolig har en nøkkelrolle ved at de kan påvirke barrierer og muligheter for selvbestemmelse gjennom tjenestene de gir til beboerne. Målet med overgangsboligen er at beboerne skal flytte ut når de har nødvendige ferdigheter til å klare seg selv i en leilighet og trenger færre tjenester.

Det å få anerkjennelse for sitt iboende menneskeverd, utøve selvbestemmelse og ikke bli diskriminert, er universelle menneskerettigheter (Meld. St. 8 (2022–2023)). I tråd med Scully (2014) og Shogren (2015) forstår vi selvbestemmelse som evnen til å styre kursen i eget liv og hvordan en skal handle. Våre relasjoner til andre er preget av gjensidig avhengighet og interdependens, og å leve i relasjoner til andre er noe alle mennesker trenger for å ha et godt liv (Reindal, 1999; Scully, 2014; Skarstad, 2018). Behovet for støtte til å ta beslutninger reduserer ikke personens rett til selvbestemmelse, men bekrefter alle menneskers behov for direkte og indirekte støtte fra andre for å leve selvbestemte liv (Scully, 2014; Skarstad, 2018).

FN-konvensjonen om rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse, CRPD (FN, 2006), forplikter landene til å sikre like rettigheter for personer med funksjonsnedsettelse. Norge inkorporerte konvensjonen i Menneskerettsloven (1999) 1. januar 2026. Konvensjonens artikkel 19 understreker at personer med nedsatt funksjonsevne har lik rett til å leve selvstendig og være en del av samfunnet. Retten innebærer at personer med nedsatt funksjonsevne får nødvendige støttetjenester for å muliggjøre samfunnsdeltakelse på lik linje med andre.

En funksjonsnedsettelse er en iboende dimensjon av menneskelig sårbarhet og kroppslighet og må ikke begrense et menneskes rett til å ta valg basert på egne verdier og vilje (FN, 2006; Meld. St.

8 (2022–2023); Scully, 2014). Autonomi kan i denne sammenhengen beskrives som relasjonell, noe som inkluderer individuell støtte fra velferdstjenestene (Mackenzie, 2019; Scully, 2014; Skarstad, 2018; Vaucher et al., 2020). Personalet kan yte sin støtte i form av relasjonell praksis. For personer med utviklingshemming innebærer relasjonell praksis at de får tilrettelegging og støtte slik at de kan ta valg basert på egne ønsker (Shogren et al., 2018). Som tjenesteytere har personalet et ansvar for å operasjonalisere politiske mål om retten til et selvstendig liv, noe som forutsetter at de gjør seg kjent med de enkelte beboerne og deres preferanser (Askheim, 2020; Björne, 2020; Demic et al., 2026). En barriere mot selvbestemmelse for personer med utviklingshemming er en oppfatning av at de mangler nødvendig kognitiv kapasitet for å fungere som medborgere (Altermark, 2017, s. 1325; Demic et al., 2023; Shogren et al., 2018).

I Norge bor de fleste voksne personer med utviklingshemming i kommunale bofellesskap. Dette er samlokaliserte leiligheter, med eller uten fellesarealer (Tøssebro & Wendelborg, 2021). Boforholdene skiller seg fra resten av befolkningen. De fleste bor alene, og bare 16 prosent eier egen bolig. Til sammenligning eier 62 prosent av aleneboende i den øvrige befolkningen sin bolig (NOU 2016: 17, 2016, s. 144; Tøssebro & Wendelborg, 2021).

Helse- og omsorgstjenesteloven krever at kommunene involverer mottakerne av tjenestene i utformingen av tjenester (2011). Helsedirektoratets veileder (2021) fremhever at kommunene skal legge til rette for å utøve selvbestemmelse og bidra med beslutningsstøtte, men forskning viser manglende faglig bevissthet om beslutningsstøtte i tjenestene (Demic et al., 2023). Kommunene skal legge til rette for gode livsfaser og overgangen til voksen alder basert på ønsker, interesser, funksjonsnivå, aktivitets- og sosialt behov (Helsedirektoratet, 2021). Likestillings- og diskrimineringsombudets rapport Retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet (2022) peker på at det er lite synliggjort hvordan kommune-

dan de forstår seg selv i relasjoner til andre (Lindemann, 2014).

En institusjonell logikk består av organiserende prinsipper, praksiser og kulturelle spilleregler som påvirker individuell og organisatorisk adferd, og skaper en referanseramme for selvforståelse og identitet (Thornton et al., 2012). Strukturene som skapes representerer kulturen til sosiale grupper og brukes av personene som tilhører disse sosiale gruppene til å forstå og konstruere omgivelsene de er en del av (Berger & Luckmann, 2000; Thornton, 2004). Personalets vurderinger og valg påvirkes derfor av deres, bevisste eller ubevisste, oppfatning av den kulturen de er en del av (Bennwik et al., 2023; Oterholm, 2018). I denne sammenhengen påvirker institusjonelle logikker både de ansatte som yter tjenestene og de unge voksne som bor i overgangsboligen.

Vi bruker teorien om institusjonelle logikker og identifisering til å systematisk se etter personalets vurderinger slik de kommer frem i det empiriske materialet, og hvordan disse vurderingene i neste omgang påvirker beboernes muligheter for selvbestemmelse.

TIDLIGERE FORSKNING

Forskning viser at personalet påvirkes av hvordan tjenestene er organisert. Dette kan skape dilemmaer knyttet til struktur, profesjonell rolle, relasjoner og samarbeid i tjenestene (Ineland et al., 2018). I tillegg spiller personalets holdninger en viktig rolle. Slike holdninger kan bidra til å opprettholde sosiale normer som begrenser mulighetene til personer med utviklingshemming (Pelleboer-Gunnink et al., 2021). Ambivalens mellom å gi støtte til selvbestemmelse og å beskytte dem mot konsekvensene av den, kan være vanlig blant personalet (Pelleboer-Gunnink et al., 2021).

Witsø og Kittelsaa (2018) viser at relasjonen mellom personale og beboere kan bli en barriere for et aktivt voksenliv dersom personalet ikke reflekterer over hva relasjonen bør innebære. Guddingsmo (2020) peker på at ansatte har en dobbeltrolle, der hjelp og kontroll henger tett sammen. De ansatte

kan gi støtte og tillatelser, men de kan også la være. På denne måten påvirker de strukturelle rammene handlingsrommet til beboerne gjennom personalets praksis. Forskning som bruker institusjonelle logikker som analytisk perspektiv har vist hvordan profesjonsutøvere har brukt logikkene til å ramme inn og avgrense tjenestene i barnevernet (Bennwik et al., 2023), og i tillegg som en mestringsstrategi på personlig nivå i Nav (Høiland & Klemsdal, 2022).

Jaques et al. (2018) fant at det tar tid å utvikle relasjoner som støtter selvstendighet, og pekte på kommunikasjon, støtte og personsentrert omsorg som spesielt viktig. Bigby et al. (2019) så at personalet erfarte at å støtte beboere med utviklingshemming i selvbestemmelse var mer krevende enn å støtte dem med praktiske oppgaver fordi det innebar å sjonglere rettigheter, praktiske hensyn og risiko i prosessen.

Midjo og Aune (2018) viser at ansatte, selv med et individuelt perspektiv, kan oppfatte beboere først og fremst som tjenestemottakere. Dette kan bidra til å videreføre asymmetriske maktforhold og standardiserte behov som er tilpasset det institusjonen tilbyr, heller enn den enkelte beboers ønsker. Slike standardiserte behov kan også begrense muligheten for alternative identiteter utover det å være en person med utviklingshemming i relasjonen mellom personale og beboere (Midjo & Aune, 2018). Denne maktbalansen blir også tydelig når det å motta tjenester fører til at både ansatte og beboere antar at selvbestemmelsen automatisk blir begrenset (Löve et al., 2018).

METODE

Artikkelen er en delstudie i et offentlig Ph.d.-prosjekt om oppstartsfasen av en overgangsbolig for unge voksne med utviklingshemming. Hensikten med overgangsboligen er å gi beboere opplæring i praktiske ferdigheter slik at de kan flytte til en frittstående leilighet. Prosjektet setter søkelys på beboernes selvbestemmelse i denne overgangsfasen. Bofelleskapet har seks leiligheter og de ansatte gir tjenester fra en personalbase. Beboerne var tidlig i tjuetåre-

ne da de flyttet inn og, er satt sammen på bakgrunn av lignende livssituasjon og diagnose.

Å ha et prosjekt rundt et enkeltstående bofellesskap gjorde rekruttering av deltakere til gruppeintervju sårbart fordi det var få personer å spørre. Samtidig opplevde vi under oppstarten at personalgruppen var motivert for å bli med i forskning på bakgrunn av den unike konteksten de var en del av, og at de ønsket å bidra til å utvikle ny kunnskap ved å delta i prosjektet.

Utvalg

Utvalget består av ett bofellesskap. Dette ble valgt på grunn av den særegne organiseringen av en ny overgangsbolig og fordi et sentralt formål var å utvikle kunnskap om arbeidet i en slik kontekst. Ved etableringen av bofellesskapet ble ti ansatte tilsatt. Fem av disse var primærkontakter, og til sammen seks personer hadde full stilling. Alle seks sa ja til å delta i prosjektets første fase (Midttun et al., 2024)).

Når vi i fase to av prosjektet ønsket å utforske personalets vurderinger i organiseringen av arbeidet, la vi til grunn at de som var mest til stede i bofellesskapet, og derved gjorde flest vurderinger, burde være representert. Vi antok at disse personene hadde best kjennskap til beboerne og de strukturelle rammene i bofellesskapet. Ved å utvide inklusjonskriteriene kunne vi fått flere deltakere i gruppeintervjuet, og mulig et mer nyansert datagrunnlag. Fire ansatte takket opprinnelig ja til å delta i prosjektets fase to. Én person hadde sluttet i stillingen. Til slutt deltok tre ansatte i denne delstudien, alle med helse- og/eller sosialfaglig bachelorutdanning.

Metodisk tilnærming

Vi valgte gruppeintervju som metode for å legge til rette for diskusjon og samspill mellom deltakerne. Denne metoden gjorde det mulig å utforske den kollektive forståelsen, erfaringer og refleksjoner som vi ikke får innsyn i ved individuelle intervjuer (Krumsvik, 2014; Kvale & Brinkmann, 2015). Vi benyttet en kvalitativ metodisk tilnærming for å utvikle kunnskap om hvordan personalet gjør vurderinger og

prioriteringer i arbeidet, og hvordan prioriteringene kan påvirke beboernes muligheter for selvbestemmelse.

Gruppeintervjuet, som inkluderte vignett-diskusjoner, ble holdt i et kommunalt møterom og var te i to timer. Vignetten er designet for å gi deltakere anledning til å vurdere handlingsvalg på individnivå uten å involvere konkrete beboere (Ejrnæs & Monrad, 2012; Silverman, 2020; Wilks, 2004). Vignettene ble laget med bakgrunn i førsteforfatters erfaringer fra praksisfeltet, og de illustrerer dilemmaer rundt selvbestemmelse som frihet til å bestemme hvor man skal bo, hva man skal gjøre i helgene og med hvem, hva man skal bruke penger på, og hvilke hensyn man må ta til pårørende.

Førsteforfatter ledet samtalen ved hjelp av en intervjuguide og vignettene mens andreforfatter tok notater og oppsummerte. Det ble brukt digital opp-taker. Den første delen av intervjuet satte søkelys på personalets erfaringer med arbeidet i bofellesskapet, hva de anser som viktig i ansatt rollen, og hvordan arbeidet utøves.

Hensikten med å bruke vignettene i gruppeintervjuet var å få tilgang til personalets vurderinger, holdninger og refleksjoner om situasjoner som setter selvbestemmelse i spill, for så å analysere dem i lys av institusjonelle logikker (Bennwik et al., 2023; Oterholm, 2015). På grunn av den unike arbeidsplassen var det viktig å presentere fiktive problemstillinger for å få tak i refleksjoner om selvbestemmelse uten å snakke om reelle situasjoner.

Validitet i kvalitativ forskning handler om hvorvidt vi kan trekke gyldige konklusjoner fra materialet i lys av vår referanseramme og metodevalg (Malterud, 2018). Vi tok utgangspunkt i de ansattes fortellinger om hvordan de støtter selvbestemmelse i en overgangsbolig. I gruppeintervjuet presenterte de ansatte sine refleksjoner for forskerne. Prosjektet er en enkelt-studie (single case study) (Yin, 2018). En viktig presisering er at samspillet mellom konteksten, storsamfunnet og planleggingsfasen har betydning for hvordan kunnskapen som skapes i studien forstås (Yin, 2013). Studien handler derfor ikke bare om over-

gangsboligen isolert, men også om interaksjonene mellom overgangsboligen og konteksten rundt. I tillegg inngår relasjonen mellom kommunen og fagfeltet som kunnskapen blir en del av (Yin, 2013, 2018).

Forskningsetikk

Deltakelse i gruppeintervjuet var basert på frivillig informert samtykke. Forskerne utviklet informasjonsskriv og samtykkeerklæringer i henhold til Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH, 2021), og med mal fra Sikt (tidligere NSD) som utgangspunkt (Sikt, 2023). Referansenummer for prosjektet er 931 484. Alle ansatte fikk muntlig og skriftlig informasjon om prosjektet, anledning til å stille spørsmål, og informasjon om at personopplysninger som navn, utdanning og lokasjoner blir utelatt i transkribering. Vi informerte om at det var mulig å trekke seg uten begrunnelse, noe en person valgte å gjøre.

Forskernes posisjonalitet og refleksivitet

Førsteforfatter er utdannet vernepleier og kjente kommunen godt fra før, noe som kan ha hatt både positive og negative effekter på studien. Andreforfatter er også vernepleier og deltok i gruppeintervjuet og det analytiske arbeidet, men hadde ingen forhåndskunnskap om kommunen eller hvordan tjenestene var organisert. Nærhet til feltet hjelper forståelsen, men distanse er nødvendig for å kunne analysere (Alvesson & Sköldberg, 2018). I denne sammenhengen betyr det at kjennskap var nyttig for å forstå konteksten og å stille spørsmål med bakgrunn i denne. Samtidig var det viktig å opprettholde en analytisk avstand for å vurdere materialet teoretisk. Refleksivitet som metodisk verktøy var avgjørende gjennom hele prosjektet for å hindre at forforståelse og kjennskap skulle påvirke dataetablering og analyse unødig (Alvesson & Sköldberg, 2018).

Gruppeintervjuet ble gjennomført to år etter oppstart av bofellesskapet, så de ansatte kjente hverandre og arbeidsstedet godt. De fremstod som enige i diskusjoner om problemstillinger og vignetter. På grunn av prosjektets tidsramme ble det ikke planlagt

flere møter. Vi var interessert i bofellesskapet som organisasjon og sosial gruppe og derfor var det naturlig å etablere datamaterialet i gruppe (Yin, 2018).

Analyseprosessen

Analysens første fase er inspirert av Braun & Clarke (2022) refleksive tematiske analyse. Førsteforfatter lyttet til opptak fra intervjuet og vignettdiskusjonene, etterfulgt av naiv lesing av transkripsjonen for å bli kjent med innholdet. Deretter ble de delene av materialet som var relevante for forskningsspørsmålene, kodet. Kodene ble organisert i foreløpige temaer basert på meningslikhet på tvers av materialet.

Analyseprosessen var videre abduktiv ved å reflektere over teori og empiriske fakta i lys av hverandre og konteksten, slik Alvesson og Sköldberg (2018) beskriver. Ved hjelp av teoriladede analytiske spørsmål til empirien og empirisk ladede spørsmål til teorien, bidro analysen til å danne mønster for dypere forståelse. Vi etablerte sju foreløpige tema: 1. personalet som rådgivere, 2. selvstendighet i praktiske oppgaver, 3. beboere som gruppe, 4. personal som støtteperson, 5. valg og ansvarlighet, 6. trygghet og 7. personal som hjelper. Ved å gå frem og tilbake mellom teori og empiri utviklet vi temaene ytterligere.

I neste fase brukte vi teori om institusjonelle logikker for å synliggjøre personalets tanker, og iboende holdninger i kulturen ved å se systematisk i de foreløpige temaene etter profesjonelle vurderinger i arbeidet og diskusjon av vignettene, slik for eksempel Bennwik med kolleger (2023) beskriver. Institusjonelle logikker som teoretisk perspektiv bidrar her til å avdekke kulturen bak handlinger og gir en dypere forståelse av hvordan personalet både påvirkes av og påvirker omgivelsene, til forskjell fra en ren tematisk analyse. Analyseprosessen var ikke lineær, og fortsatte gjennom hele skriveprosessen.

Det første hovedtemaet, begrenset selvstendighet, omfatter undertemaene personalet som rådgivere, selvstendighet i praktiske oppgaver og beboere som gruppe. Temaet kan forstås innenfor en institusjonell logikk der personalets vurderinger former strukturer som regulerer beboernes selvstendighet i

overgangsboligen. Det andre hovedtemaet, den viktige tryggheten, inkluderer undertemaene personalet som støttepersoner, valg og ansvarlighet, trygghet samt personalet som hjelpere. Dette reflekterer en beskyttende institusjonell logikk der personalets vurderinger av støtte, trygghet og valgmuligheter vektlegges i arbeidet med beboerne.

FUNN

Presentasjonene av funnene er organisert etter de to hovedtemaene begrenset selvstendighet og den viktige tryggheten.

Begrenset selvstendighet

De ansatte beskrev at lederen i overgangsboligen presenterte rammer for arbeidet, og at arbeidsoppgavene deretter ble utformet med utgangspunkt i beboernes tjenestevedtak. De ansatte uttrykte at de trivdes med å videreutvikle innholdet i tjenestene. Det kommer imidlertid ikke frem at beboerne ble involvert som aktive deltakere i denne utviklingsprosessen. Opplæring i praktiske oppgaver ble fremhevet som en viktig del av å bo i en overgangsbolig, og beboerne kunne ikke velge bort denne delen av tjenesten. De ansatte fortalte at beboerne kunne bruke lang tid på å lære oppgavene. De vurderte fremgang ved at beboerne sluttet å spørre om de samme tingene som før, og ved å se mestring i klesvask og matlagning. En sa: «Det som er ekstra givende, synes jeg, er at du ser at ting går fremover, at de lærer ting ut fra det vi jobber mot. Så de hører faktisk etter på mye av det vi sier.»

I tillegg til å verdsette beboernes fremgang reflekterte personalet over at utviklingen hos enkelte gikk langsommere enn forventet, og at de kunne oppleve skuffelse når beboere ikke mestret noe de hadde øvd på over tid.

Hvis du har en forventning om at de skal klare noe, så kan du bli skuffet hvis de ikke får det til, men det er viktig å tilpasse forventningene litt. En må tenke at alle fungerer forskjellig og har ulike forutsetninger til å klare ting, det må en hele tiden ha i bakhodet.

Skuffelsen kan forstås som et uttrykk for at personalet opplever manglende måloppnåelse i egen profesjonsutøvelse. Den kan også henge sammen med en underforstått forventning om raskere læringsprogresjon, knyttet til tjenestenes strukturelle mål der det å bo i overgangsboligen er tidsavgrenset. Videre kan skuffelsen være knyttet til utfordringer personalet tolker som konsekvenser av beboernes funksjonsnedsettelse, til tross for at det er normalt at unge som flytter hjemmefra for første gang ikke behersker alle nødvendige ferdigheter umiddelbart. Etter utflytting fra overgangsboligen vil beboerne motta færre tjenester og dermed ha redusert tilgang til støtte. Dette bidro til at personalet formulerte som et overordnet mål at beboerne skulle utvikle økt ansvarskompetanse.

Ansvarliggjøring er også et stikkord, som ... det er mye det vi driver med egentlig, de skal ta ansvar for ting selv og hvis de velger å spise usunt så, så må de ta konsekvensene (...). Vi kan jo ikke stoppe dem fra å spise usunt, men vi kan opplyse om hva som kan være konsekvensen av det.

Selv om personalet uttrykte et tydelig engasjement for den enkelte beboer, mente de at like regler måtte gjelde for alle, eksempelvis regler om støvsugning, lydnivå og forbud mot overnattingsbesøk. Personalet beskrev at de hadde utviklet en felles forståelse for hvordan beboerne skulle veiledes i ulike situasjoner, slik at de fikk konsistente råd uavhengig av hvem de spurte. Vi tolker dette som en form for gruppetenking i det miljøterapeutiske arbeidet, noe som støtter vår analyse om at praksisen er orientert mot en strukturell logikk.

Rollen som ansatt innebar også å vurdere i hvilken grad beboerne hadde oppnådd et tilfredsstillende nivå av selvstendighet og dermed var klare til å flytte videre. Personalet beskrev denne vurderingsoppgaven som krevende, særlig når de måtte formidle til beboerne at de ikke ble vurdert som klare for å flytte. Samtidig fremhevet de at de hadde en god dialog med beboerne og støttet dem i den videre utviklingsprosessen: «Og det er jo litt ulikt, selv om vi prøver å

forklare det til dem, så er det ulikt hvordan de tenker om at kanskje tiden ikke er inne ennå». Personalet reflekterte over om deres forventninger til nødvendige ferdigheter kunne være for høye, men problematiserte ikke den manglende medvirkningen fra beboerne i å definere hvilke ferdigheter som skulle mestres og på hvilket nivå.

Personalet tok en tydelig ansvarsrolle ved å organisere og lede både husmøter og fritidsaktiviteter. De beskrev mål om å fremme sosialt fellesskap mellom beboerne gjennom aktiviteter i fellesarealene samt gjennom organiserte turer. Samlet fremstår det som tydelig at husmøter og aktiviteter i hovedsak styres av personalet og dermed fungerer som et virkemiddel for å opprettholde faste rammer fra kommunens side.

En gang i måneden har vi pleid å ha husmøte, der beboere er med. Vi pleier ofte ha undervisning om tema som de ønsker. Og så tar vi opp hva de ønsker å gjøre den neste måneden, reise ut på, være med på. Så setter vi det opp på aktivitetskalenderen.

Personalet gav ikke uttrykk for å mangle tid eller personalressurser. Tvert imot beskrev de det som en fordel å være en mindre personalgruppe, ettersom dette bidro til større grad av samordning av tjenestene. De uttrykte samtidig ønsker om økonomiske midler til innkjøp av ingredienser til felles måltider de kunne lage sammen med beboerne samt tilgang til en større bil som kunne romme alle ved felles aktiviteter. Den strukturelle logikken som vi analyserte frem, vektlegger gruppebaserte aktiviteter som et virkemiddel for å styrke sosialt nettverk for beboerne. Samtidig kan vektlegging av gruppebaserte aktiviteter begrense den enkeltes handlingsrom, både med hensyn til valg av aktiviteter og muligheter for å utvikle et bredere og mer individuelt forankret nettverk.

Den viktige tryggheten

Vi fant at personalet vurderte trygghet som et viktig mål i overgangsboligen og de prioriterte trygghet og tillit spesielt i relasjon til beboerne. En sa: «Jeg opplever at de er trygge på oss og slipper oss inn i gode og

dårlige dager i livet. Og den tilliten synes jeg er noe av det fineste med jobben.» De ansatte så det som sin viktigste rolle å være en støtteperson:

Å være en person som har erfart litt mer av livet kanskje, være en trygghet for dem der de bor for seg selv, de skal klare seg selv, de lærer mer og mer selv, men de har oss der som en trygghet når de trenger oss.

De ansatte beskrev at beboerne var uerfarne i å ta egne avgjørelser og at de ansatte derfor hadde som oppgave å forklare beboerne hvilke valgmuligheter de hadde, og støtte dem i at «de har lov til å velge». De ansatte fortalte at beboerne ofte var usikre på egne valg. En sa:

Det er ikke alle som har lyst til å ta egne valg. De er vant med at foreldre tar valg for dem. Vi spør – hva har du lyst til å gjøre i dag? «Nei, jeg vet ikke, hva du har lyst til?» spør de, hiver den tilbake til oss.

I vignett-diskusjonene kom det frem at de ansatte kunne oppleve dilemmaer rundt beboernes egne avgjørelser. En av vignettene handlet om en fiktiv beboers ønske om å overnatte hos kjæresten og hennes ønske om hjelp til å skjule det for foreldrene. De ansatte diskuterte det å «komme på kant med» foreldrene, noe de antok kunne skje hvis foreldrene oppdaget at beboerne hadde holdt noe skjult. De beskrev at de opplevde ambivalens mellom selvbestemmelse og det de kaller åpenhet: «Det er jo greit å være åpen om ting!». Personalet ønsket å anerkjenne beboernes valg, men å samtidig gi veiledning og innspill som gikk i en annen retning når det gjaldt informasjon til foreldrene:

(...) jeg måtte jo ikke si ting til mine foreldre jeg når jeg var 22. Så det har hun lov til å bestemme selv, men kanskje luften litt tanker, – kan det være de reagerer annerledes – tenke litt fremover i tid. Kanskje er det kjekt familien vet hun har kjæreste?

En ansatt påpekte at det var en positiv ting å få seg kjæreste og at foreldrene derfor burde bli fornøyde med nyheten. Personalet fortalte at de ønsket å ha en relasjon til beboerne som innebar at de sto-

ler på at de ikke forteller informasjon videre. På den andre siden ønsket ikke personalet å holde noe skjult for foreldrene, og i refleksjonene tok de derfor også foreldrenes perspektiv i betraktning.

En annen vignett handlet om «Eva» som ønsker å flytte inn til kjæresten, si opp leiligheten i et bofellesskap og slutte i jobben så de kunne være mer sammen. I diskusjonen om denne vignetten ønsket personalet mer informasjon om beboerens diagnose for å ta stilling til det. En sa: «Men, jeg sitter i alle fall med den at vi vet så pass lite, hva funksjonsnivå det er her, hvor hun ligger egentlig, det er litt vanskelig å svare på, syns jeg». De ønsket videre å reflektere sammen med beboeren om det hun ønsket å gjøre.

Jeg hadde håpet at hun hadde tillit til meg, så hvis jeg da delte mine bekymringer rundt alle disse faktorene og gav et bilde på hvordan det kan ende, så hadde jeg håpet at hun også så det.

Personalet beskrev flest negative utfall av problemstillingene i vignettene og ville derfor gitt råd om å endre valgene. Bekymringer for negative utfall for beboerne ble argumenter mot det de ser som dårlige valg i vignettene. Personalet mente også at alle har lov til å ta dårlige valg, men at det er deres jobb å oppfordre beboerne til å «ta trygge og gode valg». De begrunnet dette med at utfordringer knyttet til nedsatte kognitive evner kan gjøre det vanskelig å se langt frem og skjønne konsekvensene. De ville derfor prøve å forklare beboerne hva konsekvensene kunne være, som at «Eva» sannsynligvis ikke vil få leiligheten og jobben tilbake hvis forholdet tar slutt og hun angrer.

DISKUSJON

I lys av teoretisk ramme og annen forskning skal vi her diskutere hvilke vurderinger personalet gjør i organiseringen av arbeidet i overgangsboligen og hvordan personalets prioriteringer påvirker beboernes muligheter for selvbestemmelse.

Begrenset selvstendighet og en strukturell logikk

Utviklingen av arbeidsoppgaver uten tydelig medvirkning fra beboernes side, slik personalet beskri-

ver det, kan være et resultat av strukturer i kulturen de tar med seg inn i det nye bofellesskapet. Strukturene kan overstyre eventuelle forsøk på å utvikle en ny og personsentrert praksis. At overgangsboligen også er en arbeidsplass, preger personalets vurderinger og gjør at beboernes muligheter for læring kan bli begrenset gjennom personalets forståelse av innholdet i egen rolle (Ineland et al., 2018).

Formålet med overgangsboligen var at beboerne skulle lære ferdigheter som gjør dem i stand til å bo alene. Autonomi og selvbestemmelse læres i relasjoner gjennom personsentrert støtte og kommunikasjon (Jaques et al., 2018; Scully, 2014; Vaucher et al., 2020). Beboerne er avhengige av å bli anerkjent som personer med mulighet for autonomi for å få støtte til selvbestemmelse, slik de har rett til (Mackenzie, 2019; Shogren et al., 2018; Shogren et al., 2015). Å legge til rette for selvstendighet ved å lære bort praktiske ferdigheter kan være frigjørende og er i tråd med CRPDs artikkel 19 som fremmer retten til et selvstendig liv (FN, 2006).

Våre funn viste at strukturer personalet handlet ut fra kan begrense mulighetene beboerne har for å utøve selvbestemmelse og autonomi. Utleieboliger og tjenester til personer med utviklingshemming er ofte diagnosebasert organisert, der beboere mottar opplæring i tråd med kommunale vedtak (Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2022), slik også denne overgangsboligen er. Begrensningen av selvbestemmelse og autonomi blir også forsterket gjennom ulike forståelser av hva et selvstendig liv innebærer, der ansatte gjerne legger vekt på evnen til å utføre praktiske oppgaver uten hjelp, mens beboere i større grad assosierer selvstendighet med kontroll over eget liv, mulighet til å ta beslutninger og å bestemme når støtte er ønsket eller nødvendig (Reindal, 1999).

Vi så at grad av funksjonsnedsettelse ble trukket inn i diskusjonen av vignettene når et personale ønsket opplysninger om kognitiv fungering for å svare på et dilemma om autonomi, noe som kan vise at personalets holdninger til hva en funksjonsnedsettelse kan bety påvirker mulighet for selvbestemmel-

se (Pelleboer-Gunnink et al., 2021). Ekskludering på bakgrunn av diagnose og manglende faglig bevissthet kan spille inn her ved at ekskluderingen er den del av kulturen i samfunnet (Demic et al., 2023; Meld. St. 8 (2022–2023); Sépulchre, 2021). Hvis personalet, på grunn av beboernes behov for støtte, ikke anerkjenner deres rett til å ta egne valg, kan det føre til færre muligheter for beboerne til å forme sin identitet og de risikerer å bli sett først og fremst som personer med en diagnose og mottakere av tjenester (Mackenzie, 2019; Midjo & Aune, 2018; Shogren et al., 2018).

Den viktige tryggheten og en beskyttelseslogikk

I vår studie så personalets behov for å beskytte beboerne fra å ta mulige feil valg ut til å bli viktigere enn å skape mulighet for erfaringer. Personalet reflekterte over at beboere ikke hadde lyst til å ta valg fordi de ikke var vant til det hjemmefra. Manglende erfaringer med å ta valg kan være en mulighet for personalet til å støtte dem i å utvikle selvbestemmelse. Når denne muligheten ikke benyttes, kan beboerne gå glipp av både rettighetsoppnåelse, ved ikke å få støtte til sine valg, og de mister erfaringer som kunne vært utviklende på det personlige plan. Manglende rettighetsoppnåelse tar dermed også bort mulighet for positiv identifisering og selvforståelse gjennom erfaringer (Jenkins, 2014; Lindemann, 2014). Dette kan være et eksempel på en iboende begrensning av selvbestemmelse i offentlige tjenester (Löve et al., 2018; Pelleboer-Gunnink et al., 2021).

Funnene i denne studien viser at de ansatte reflekterer over at de selv ikke fortalte alt til sine foreldre da de var i den aldersgruppen, men likevel mener de det kan være lurt for beboerne i vignettene å involvere foreldrene så ikke hemmeligholdelse på sikt kan påvirke den enkeltes relasjon. Dette kan innebære at personalet ubevisst opplever ansvar for relasjonen beboerne har til foreldrene. En slik forståelse kan føre til at beboere ikke fullt ut anerkjennes som personer med evne til selvbestemmelse, og at tjenestene utformes på bakgrunn av den-

ne antakelsen. De ansatte ser dermed selvbestemmelse som noe som kan forhandles, der hensynet til trygghet – også for foreldrene – tillegges større vekt enn beboernes autonomi. Dette aktualiserer spørsmål om for høye forventninger – ikke bare til hva beboerne skal lære, men også til hvordan de skal leve sine liv.

I denne studien er de ansattes diskusjon om vignetten som handlet om en beboers ønske om å overnatte hos kjæresten for første gang, et eksempel på at de ansatte tar hensyn til trygghet, også for foreldrene. Felles regler som begrenser individuell frihet, er fint for personalgruppens kontroll, men negativt for beboernes individuelle ønsker og behov. I studien har vi sett at de ansatte reflekterte lite over hvordan tjenesteutformingen påvirket beboernes opplevelse av selvbestemmelse og identitet. Mer refleksjon og medvirkning kunne gitt innspill til hva relasjonen mellom ansatte og beboere bør inneholde i en profesjonell praksis (Jaques et al., 2018; Witsø & Kittelsaa, 2018). Manglende refleksjoner kan handle om organiserende prinsipper i kulturen både i en beskyttelseslogikk og i en strukturell logikk som fører til at beboere ikke blir tatt med på råd på bakgrunn av personalets oppfatning av beboernes manglende autonomi (Midjo & Aune, 2018; Vaucher et al., 2020). Å bygge faglige avgjørelser på strukturer, som for eksempel felles husregler om overnattingsgjester, kan være en mestringsstrategi for krevende problemstillinger for personalet (Bigby et al., 2019; Høiland & Klemsdal, 2022).

Vi så at personalets bekymring for mulige negative erfaringer med egne valg ble brukt som argument for at beboere i vignettene skulle endre på det de hadde lyst til å gjøre. Kommunene har en plikt til å legge til rette for gode livsfaser basert på den enkeltes interesser og behov, og på bakgrunn av at alle mennesker er forskjellige, men har de samme rettighetene (FN, 2006; Helsedirektoratet, 2021). Årsaken til at medvirkning og autonomi ikke synliggjøres i kommunale tjenester kan være at kommunene ikke inviterer til dette, men baserer tjenestetmålingen på ansattes vurderinger av hvilket

tjenestenivå de mener er nødvendig (Likestillings- og diskrimineringsombudet, 2022). Andre har også pekt på at det er behov for større anerkjennelse av selvbestemmelse i institusjonelle settinger (Vaucher et al., 2020). Midjo og Aune (2018) viser hvordan en voksenidentitet ikke er tilgjengelig dersom deres identitet blir vurdert til å være dominert av utviklingshemmingen og dermed ikke gir dem validering som autonom og selvbestemt (Bennwik et al., 2023; Mackenzie, 2019; Thornton et al., 2012). Dette kan skape en begrenset identitet som kan påvirke hvordan de ser på og anerkjenner seg selv (Lindemann, 2014).

Dobbelrollen Guddingsmo (2020) beskriver blir tydelig i vår studie gjennom de to institusjonelle logikkene. Arbeidsplassens strukturelle logikk legger føringer for felles og begrensende regler, og beskyttelseslogikken fører til en vurdering om å råde beboerne til å ikke ta valg som er i tråd med egne ønsker, slik personalet reflekterte over i vignettdiskusjonene. Ambivalensen mellom beskyttelse og støtte til å utvikle autonomi kan i tillegg handle om at det er krevende å veilede om valg som påvirker livssituasjonen til beboerne, og at personalet er redde for å miste kontroll fordi de føler ansvar og ikke vil gjøre feil (Bigby et al., 2019; Vaucher et al., 2020). Behovet beboerne kan ha for å realisere selvbestemmelse i relasjonen blir dermed ikke oppfylt.

AVSLUTNING

Vi har sett hvordan personalets vurderinger i arbeidet i overgangsboligen kan bidra til å opprettholde barrierer for beboernes selvbestemmelse. Dette skjer når kulturelle spilleregler for ønsket adferd påvirker personalets selvforståelse som støttepersoner, innenfor det de tolker som rammen for tjenestene.

Denne forståelsen begrenser beboernes muligheter for selvbestemmelse på flere måter. For det første gjennom føringer knyttet til kulturen i de to institusjonelle logikkene vi har pekt på. For det andre ved at beboernes egen selvforståelse og identitet påvirkes av hvordan personalet oppfatter og møter dem. Det er derfor viktig å rette oppmerksomhet mot den profesjonelle relasjonen i praksiser som denne overgangsboligen. Når beboerne ikke involveres i utformingen av tjenestene, svekkes det relasjonelle arbeidet som et virkemiddel for selvbestemmelse. Samtidig fratras beboerne sentrale rettigheter i muligheten til å medvirke i tjenesteutformingen og å utvikle sin identitet.

SUMMARY

The course of their life. Staff's roles in a residential housing for young adults with intellectual disability.

For people with intellectual disabilities, staff are an important part of the support structure in their everyday lives. Their practices have an impact on residents' conditions for exercising rights such as self-determination. This article is based on a group interview with staff at a transitional housing facility and aims to highlight their assessments of service development.

We use institutional logics as a theoretical framework to analyse staff's understanding and choices that influence their actions and roles. The staff's assessments show how their understanding can provide opportunities for or limit the exercise of rights and duties for residents, based on which institutional logics are activated. Based on our findings, we discuss how the municipality's duty to provide opportunities for participation in service development can meet barriers in cultural limitations and standardised services.

Key-words: self-determination, autonomy, legal rights, institutional structures and relations

REFERANSER

- Altermark, N.** (2017). The post-institutional era: Visions of history in research on intellectual disability. *Disability & Society*, 32(9), 1315–1332. <https://doi.org/10.1080/09687599.2017.1322497>
- Alvesson, M. & Sköldbberg, K.** (2018). *Reflexive methodology: New vistas for qualitative research* (3. utg.). SAGE.
- Askheim, O.P.** (2020). Brukermedvirkning – fra politikk til praksis. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 23, 170–186. <https://doi.org/10.18261/issn.0809-2052-2020-03-02>
- Bennwik, I.-H.B., Oterholm, I. & Kelly, B.** (2023). «Disability is not a word we use»: Social workers' professional judgements about support for disabled young people leaving care. *Child & Family Social Work*, 28(2), 443–453. <https://doi.org/10.1111/cfs.12975>
- Berger, P.L. & Luckmann, T.** (2000). *Den samfunnsskapte virkelighet*. Fagbokforlaget.
- Bigby, C., Whiteside, M. & Douglas, J.** (2019). Providing support for decision making to adults with intellectual disability: Perspectives of family members and workers in disability support services. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 44(4), 396–409. <https://doi.org/10.3109/13668250.2017.1378873>
- Bjørne, P.** (2020). As if living like others: An idealisation of life in group homes for people with intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 45(4), 337. <https://doi.org/10.3109/13668250.2020.1793451>
- Braun, V. & Clarke, V.** (2022). *Thematic analysis: A practical guide*. SAGE.
- Demic, S., van den Breemer, R., Hanisch, H.M. & Lid, I. M.** (2023). Beslutningsstøtte i kommunale botilbud for personer med utviklingshemming. *Fontene forskning*, 16(1), 4–19. <https://hdl.handle.net/11250/3118580>
- Demic, S., van den Breemer, R., Hanisch, H.M. & Lid, I.M.** (2026). Balancing tensions between human rights principles and systemic requirements: service providers' experiences with supported decision-making for persons with intellectual disabilities. *Nordic Social Work Research*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2026.2641470>
- Ejrnæs, M. & Monrad, M.** (2012). *Vignetmetoden: sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*. Akademisk Forlag.
- FN.** (2006). *Konvensjon om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Hentet 26.06.25 fra <https://fn.no/assets/images/FN-kunnskap/Avtaler/FN-konvensjoner-filer/Konvensjon-om-rettighetene-til-personer-med-nedsatt-funksjonsevne.pdf.pdf>
- Guddingsmo, H.** (2020). Selvbestemmelse som gave. *Fontene forskning* 13(2), 4–17. <https://fontene.no/forskning/selvbestemmelse-som-gave-6.584.876634.d666f77e93>
- Helse- og omsorgstjenesteloven.** (2011). *Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)* Lovdata. <https://lovdata.no/lov/2011-06-24-30>
- Helsedirektoratet.** (2021). *Gode helse- og omsorgstjenester til personer med utviklingshemming*. <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/gode-helse-og-omsorgstjenester-til-personer-med-utviklingshemming>
- Høiland, G.C.L. & Klemsdal, L.** (2022). Organizing professional work and services through institutional complexity – how institutional logics and differences in organizational roles matter. *Human relations* (New York), 75(2), 240–272. <https://doi.org/10.1177/0018726720970274>
- Ineland, J., Molin, M. & Sauer, L.** (2018). Handling Plurality and Dealing With Difficult Work Experiences. A Comparative Study of Human Service Professionals' Work With Individuals With Intellectual Disabilities. *Journal of policy and practice in intellectual disabilities*, 15(1), 36–42. <https://doi.org/10.1111/jppi.12227>
- Jaques, H., Lewis, P., O'Reilly, K., Wiese, M. & Wilson, N.J.** (2018). Understanding the contemporary role of the intellectual disability nurse: A review of the literature. *Journal of Clinical Nursing*, 27(21–22), 3858–3871. <https://doi.org/10.1111/jocn.14555>
- Jenkins, R.** (2014). *Social identity* (4. utg.). Routledge.
- Krumsvik, R.J.** (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: ei innføring*. Fagbokforlaget.
- Kvale, S. & Brinkmann, S.** (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal akademisk.
- Likestillings- og diskrimineringsombudet.** (2022). *Retten til et selvstendig liv og til å være en del av samfunnet*. Likestillings- og diskrimineringsombudet. <https://ldo.no/content/uploads/2024/06/Retten-til-et-selvstendig-liv-og-til-a-vaere-en-del-av-samfunnet-2022.pdf>
- Lindemann, H.** (2014). *Holding and Letting Go: The Social Practice of Personal Identities* (1. utg.). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199754922.001.0001>
- Löve, L., Traustadóttir, R. & Rice, J.G.** (2018). Trading autonomy for services: Perceptions of users and providers of services for disabled people in Iceland. *Alter, European Journal of disability research*, 12(4), 193–207. <https://doi.org/10.1016/j.alter.2018.04.008>
- Mackenzie, C.** (2019). Feminist innovation in philosophy: Relational autonomy and social justice. *Women's studies international forum*, 72, 144–151. <https://doi.org/10.1016/j.wsif.2018.05.003>
- Malterud, K.** (2018). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Meld. St. 8** (2022–2023). *Menneskerettar for personar med utviklingshemming Det handlar om å bli høyr og sett*. Kultur- og likestillingsdepartementet. [https://www.regjeringen.no/](https://www.regjeringen.no/no/)

dokumenter/meld.-st.-8-20222023/
id2945431/

Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30>

Midjo, T. & Aune, K.E. (2018). Identity constructions and transition to adulthood for young people with mild intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability*, 22(1), 33–48. <https://doi.org/10.1177/1744629516674066>

Midttun, A.L., Gjermestad, A. & Lid, I.M. (2024). Moving out to live independently? Experiences from young women with intellectual disabilities in Norway. *Nordic Social Work Research*, (15)4, 1–13. <https://doi.org/10.1080/2156857X.2024.2318594>

NESH. (2021, 16.12.2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora. <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

NOU 2016: 17. (2016). *På lik linje: åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter for personer med utviklingshemming*. B.-o. likestillingsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2016-17/id2513222/>

Oterholm, I. (2015). *Organisasjonens betydning for sosialarbeideres vurderinger*. [Doktorgradsavhandling]. Høgskolen i Oslo og Akershus, Senter for profesjonsstudier. <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/2913/A-15-8-Oterholm-SPS.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Oterholm, I. (2018). Barnevernet og NAV – ulike institusjonelle logikker. *Fontene forskning*, 11(2), 4–17. <https://fontene.no/forskning/barnevernet-og-nav--ulike-institusjonelle-logikker-6.584.865616.d136f9925e>

Pelleboer-Gunnink, H. A., van Oorsouw, W.M.W.J., van Weeghel,

J. & Embregts, P.J.C.M. (2021). Stigma research in the field of intellectual disabilities: a scoping review on the perspective of care providers. *International journal of developmental disabilities*, 67(3), 168–187. <https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1616990>

Reindal, S.M. (1999). Independence, dependence, interdependence: Some reflections on the subject and personal autonomy. *Disability & Society*, 14(3), 353–367. <https://doi.org/10.1080/09687599926190>

Scully, J.L. (2014). Disability and Vulnerability: On bodies, dependence, and power. I C. Mackenzie, W. Rogers & S. Dodds (Red.), *Vulnerability: new essays in ethics and feminist philosophy* (s. 204–221). Oxford University Press.

Sépulchre, M. (2021). *Disability and citizenship studies*. Routledge.

Shogren, K.A., Wehmeyer, M.L., Martinis, J. & Blanck, P. (2018). *Supported decision-making: theory, research, and practice to enhance self-determination and quality of life*. Cambridge University Press. <https://www.cambridge.org/core/books/supported-decisionmaking/AD67D3899C925FEB5821BE0C29667BF8>

Shogren, K.A., Wehmeyer, M.L., Palmer, S.B., Forber-Pratt, A.J., Little, T.J. & Lopez, S. (2015). Causal Agency Theory: Reconceptualizing a Functional Model of Self-Determination. *Education and training in autism and developmental disabilities*, 50(3), 251–263.

Sikt. (2023). *Personverntjenester for forskning*. Kunnskapssektorens tjenesteleverandør. <https://sikt.no/tjenester/personverntjenester-forskning>

Silverman, D. (2020). *Interpreting qualitative data* (6. utg.). SAGE.

Skarstad, K. (2018). Human rights through the lens of disability. *Netherlands quarterly of human rights*, 36 (1), 24–42. <https://doi.org/10.1177/0924051917753251>

Thornton, P.H. (2004). *Markets*

from culture: institutional logics and organizational decisions in higher education publishing. Stanford Business Books.

Thornton, P.H., Ocasio, W. & Lounsbury, M. (2012). *The institutional logics perspective: a new approach to culture, structure, and process*. Oxford University Press.

Tøssebro, J. & Wendelborg, C. (2021). *Utviklingshemmetes bosituasjon 2021*. (Rapport) NTNU Samfunnsforskning AS. <https://samforsk.no/publikasjoner/utviklingshemmetes-bosituasjon-2021>

Vaucher, C., Cudré-Mauroux, A. & Piérart, G. (2020). Environmental, Personal, and Relational Barriers and Facilitators to Self-Determination among Adults with Intellectual Disabilities. *Scandinavian journal of disability research*, 22(1), 97–107. <https://doi.org/10.16993/sjdr.624>

Wilks, T. (2004). The Use of Vignettes in Qualitative Research into Social Work Values. *Qualitative social work: research and practice*, 3(1), 78–87. <https://doi.org/10.1177/147332500404041133>

Witsø, A.E. & Kittelsaa, A.M. (2018). Active Adult Lives for Persons with Learning Disabilities – The Perspectives of Professionals. *British Journal of Learning Disabilities*, 46(1), 10–16. <https://doi.org/10.1111/bld.12207>

Yin, R.K. (2013). Validity and generalization in future case study evaluations. *Evaluation*, 19(3), 321–332. <https://doi.org/10.1177/1356389013497081>

Yin, R.K. (2018). *Case study research and applications: design and methods* (6. utg.). SAGE.